

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Gymnázium, Šternberk, Horní nám. 5
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0218CZ.
Šablona	I/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské gramotnosti
Označení materiálu	VY_12_INOVACE_Pap17
Vypracoval(a), Dne	Mgr.Petr Papica,20.1. 2013
Ověřeno (datum)	11.2.2013
Předmět	Český jazyk
Třída	2.A
Téma hodiny	Proletářská poezie
Druh materiálu	Pracovní list
Anotace	Práce s textem. Porozumění čtení. Poetické termíny. Orientace v poezii.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

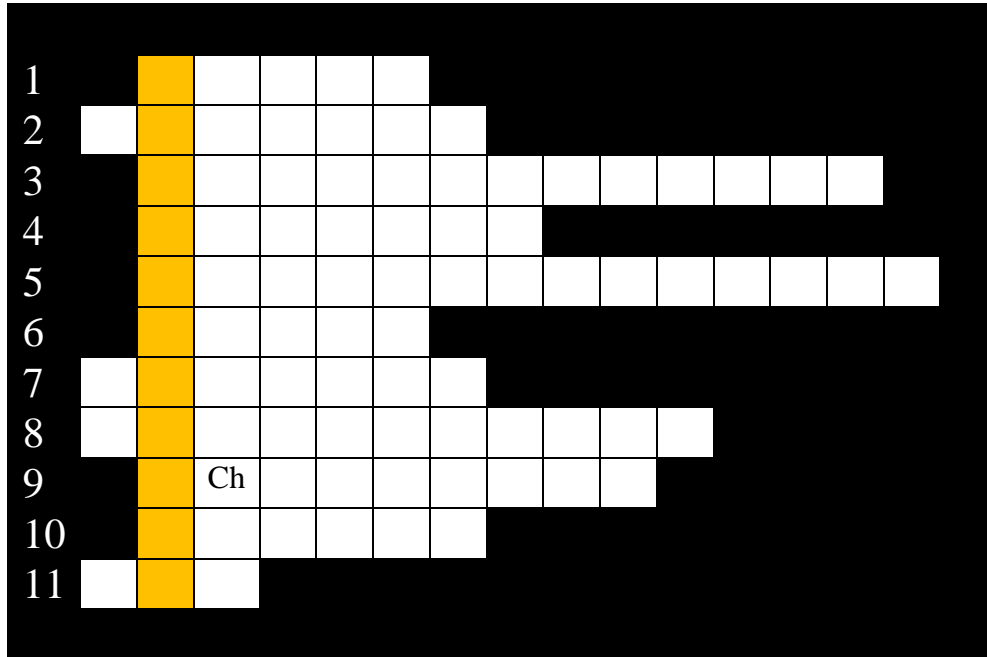

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Básnická povídka
2. Země, ve které vznikl surrealismus
3. Zvukomalebný
4. Slovník
5. Moderní směr, který vznikl v roce 1906 v Německu
6. Rakouský básník, autor básně Šebestián ve snu
7. Rumcajsův les
8. Obec, ve které bydlí Čtyřlístek
9. Dadaistický básník z Hannoveru
10. Nejslavnější sbírka balad v české poezii
11. Příjmení anarchistického buřiče (shodné má i současný herec a zpěvák)

Tajenka zní:

Tento pojem se vztahoval k poezii a obecně umění, které převládalo v období dvacátých let dvacátého století.

? Pokus se tento pojem vysvětlit

? Následující báseň je balada. Popiš její děj.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

? Urči, čím se odlišuje od balad J.K.Erbena

? Najdi v básni příklad gramatického paralelismu

? Najdi příklad anafory

? Najdi příklad metafory a metonymie

JIŘÍ WOLKER

Balada o nenarozeném dítěti

Nejdřív se na sebe usmáli,
potom se do sebe zamilovali
u lucerny na nábřeží,
kde voda běží a běží
a lidé stojí, jako by odrazem světél na ní byli.
Nakonec se spolu políbili.

Milenci jsou lidé bohatí,
pokladů mají, že jich nelze vypočítati:
ruce, oči, prsa a ústa.

„Za město, má milá,
vede cestička bílá
a za městem hluboko v obilí
se zelené meze zrodily.
Tam poklady své spočítáme,
tam si je věrně
odevdáme,
aby nám neshořely
nebo neodletěly
jako ptáci
ohniváci.”

Za město šli a večer už byl,
o lásku nadarmo nikdo neprosil;
i mladí se smějí milovat,
i chudí se smějí milovat,
z lásky se člověk narodil,
za město šli a večer už byl.

Zprvu se bránila,
zprvu se bála,
nakonec se ale přece odevzdala.

Proč bych mu tělo své nedala,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

tělo své z krve a života,
když jsem mu srdce už dala,
své srdce z krve a života?

Láska je žena a muž,
láska je chleba a nůž.
Rozřízl jsem tě, milá má,
krev teče mýma rukama
z pecnu bílého.

Když nohy domů se vracely,
daleko bylo od dveří k posteli,
když noc hoří, peřiny nehřejí,
té noci na srdci se jí
dětská ústa narodila.
Té noci plakaly čtyři holé stěny,
že těžko, těžko bude dát
hladovým ústům krajíc ukrojený.

Měsíc nad městem svítící
se třikrát naplnil a dvakrát has,
když potřetí hasl nad černou ulicí,
dětská ústa k srdci promluvila:
Maminko milá,
já jsem láska,
která by se ráda narodila!

Když to slyšela,
k milému běžela.
Pokojík jeho byl smutný a studený
jak těžká hlava mezi slabými rameny.

Když se to oba dověděli,
na pelest sedli.
Tiší byli, bledí byli,
k lásce a zabiti sbírali síly.

„Dnes
naše srdce, milá má,
a ostatních srdci tisíce
jsou jenom na pultu hospodské sklenice.
Stačí se zpití zahořklým rtům.
Nalili krev jsme a vypili rum.
Statisíce lidí se milovalo,
žádné dítě se nenarodilo z nich,
– ni naše se nesmí narodit.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

To není hřích,
to je jen bída."

Slunce už nesvítí,
hvězdy už nezáří,
odešli k lékaři
milenci dva.

Tam nevede cesta bílá a měkká,
tam se jde po schodech z kamene
a v čekárně se čeká,
dlouho a dlouho se čeká,
až dveře strašlivě zavřené
se otevrou pohledem žlutým a kosým
a řeknou: Prosím!
Lékař měl ruce z karbolu
a slova z ledu:
„Nemocné ženy léčit nedovedu,
spravuji jenom zlámané věci."

Blůzičku svlékl,
prsty jí na prsa bubnoval
smuteční pochod.

Ó ženo,
slyšíš ten hlas,
co na prsou hořel ti?
Teď naposled zakřičel ještě.
Teď zhas.

On zatím stál,
u dveří, na prahu pokoje stál.
Však oči jej zradily a nestály s ním,
křečovitě kráčely za její bolestí,
za její bolestí, za vozem pohřebním,
kola skřípěla, podzimní vítr vál.
Udělal jsem to já?
Já jsem to udělal.

„Podej mi, můj milý, ruku,
až půjdem po schodech dolů.
Už nejsem statečná a budu plakati,
že z bohatství všeho
mně v kapse zbyla jen lahvička eumenolu,
že jsem jen rána
mrtvými rukama dítěte zobjímaná.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Já nejsem žena,
já jsem hrob.
Dvě oči na mně stojí jako dvě svíčky,
co na podzim hoří za dušičky,
a nikdo se nade mnou nemodlí.
I žena chce svět lepší a jinačí
a žena jen pláče, když ruce na to jí nestačí."

Večer
mnoho milenců smutných je,
že to, co žít mohlo, nežije,
a mnozí ani smutní nejsou,
protože to nedovedou.

Slunce na zemi svítilo
a stromy zůstaly lysé,
lidé se na zemi milují
a láska nenarodí se.

Nenarodí se?

? Přečti si další báseň

? Najdi shodné rysy s básní Jiřího Wolkra

? U této básně urči epické a lyrické pasáže

? Urči naopak, co mají tyto básně odlišného

JOSEF HORA

Dělnická Madona

Kdybys tam byl, vlhké zdivo bys viděl,
špinavé šero podsklepi, lůžko a v něm ženu,
jež porodila z člověka.

Ach, kadidlo! Viděl bys kouřící kamna,
zápach chudého oběda bys pocítil,
hromádku dětí, jež zazpívaly by ti koledu bídy,
uzřel bys na slavníku.

Madono! Jak hrubá jsi! Jak odkvetlá!
Spleť zamodralých na rukou žil,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

vzdor odříkání pod čelem, rty vyschlé –
a slova lásky už dávno
pohltil chřtán bídy.

A tři králové! Vyhnouti se tomuto domu,
nestačilo jim darů pro tebe, ženo s dítětem.
Hvězda boží dala jim zabloudit.
Roztrousili své zlato, svou mast, svůj laskavý úsměv
po teplých příbytcích, měkkých ložnicích,
sami boháči, šli mezi své.

A Betlém

je pln chudých, odraných, nebutých,
slepých, nemocných, pobloudilých –
ty tu dýcháš tak těžce, krása opadla z tebe,
dítě zázrak pije hořké mléko tvých žil,
ale věř:

Až doroste třiceti let,
vjede do města s evangeliem odboje na rtech,
ohlásí na náměstí příchod spravedlnosti,
ozbrojí zástupy, sen i kov dá jim do ruky –
a nedá se ukřížovat.

Neboť jeho modlitbou bude čin.

? Přečti si další báseň

? Urči, zda má tato báseň více lyrických či epických prvků. Dolož to na ukázce.

? Pokus se posoudit, která z těchto tří se ti zdá umělecky nejhodnotnější a která nejschematičtější.

S.K. NEUMANN

Socialistickým ženám

Soudružky,
zastavte proudy své výmluvnosti,
zadržte řinčivé výhrůžky!
Házíte hladovým ohlodané kosti,
a revoluce není řečnický výlet:
Učte se střílet!

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pryč s feminismem!
Je žena X a muž je Y,
leč srdcí dvě muž zníti jako jeden zvon,
když s puškou v ruce jde se za cílem.
S manlicherovkou vojandy rudé
ve vratech, oknech, na vozech tramvají –
s těmi to pude
na města šampusů, vesnice keřasů.
Ti, co se chechtají, pak budou kvílet:
Učte se střílet!

Nechtě si lékařské rady!
Je revoluce nejlepší hygiena.
Jen obvazů pro kamarády
ať máte plné kapsy!
Buď každá jak blesk a krvavá fena,
a na psy!
Kulomet bude šílet:
Učte se střílet!

Pryč s akademickou prací
a dolů s kazatelen!
Aut revolučních buďte síla hnací,
by z měšťáka stal se jelen.
Pryč s moralinem, maloměšťáčky!
Se sentimentalitou krbu!
Na mračna nesete řehtačky,
ctnost vidíte ve svém hrbu.

Nechtě si tirády proti alkoholu!
Tím nevyprázdníte sklepů.
Až přijde den, tak rozbijeme spolu
všecko, co ničí energii molů
v kožiše panstva.

Zahodte dětské trumpetky!
Zbytečně piští a kvičí.
Odhodte sobectví, přijměte důsledky!
Vítězem ten, kdo sebe v díle zničí.

Matky a ženy, dcery a milenky,
na řetěz citečky sladké i bolné!
Spalte své myrty, spalte své pomněnky,
soudružky, buďte volné.

Jen kázeň revoluce chtějte s námi sdílet,
učte se střílet!

? Přečti si poslední z básní

? Najdi, různá témata, která jsou zmíněna v básni

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

? Urči, čím se liší tato báseň od předchozích

Svatý Kopeček

Žlutavý kostel vlá na hoře zelené,
to je korouhev této krajiny tiché a svěcené,
to je Svatý Kopeček u Olomouce, místo pro poutníky
a výletníky,
osada, dodávající dělníky továrně Kosmos a továrně
na hřebíky,
Panna Maria se zde zjevila a stále zjevuje se
babičkám s nůšemi a dětem na chraстí v lese,
zde jsou mé prázdniny od narození až do let dvaceti
v borových pasekách a lískovém houští dobře zasety,

a já jsem procesí dychtivé božího slova,
přicházím z daleké Prahy a rodného Prostějova,
dospělý chlapec, student a socialista,
věřící v sebe, železné vynálezy a dobrého Ježíše Krista,
dubnové stromy, silnice bílá, a přec smutného něco tu je,
jdu navštívit babičku chorou a dědečka, který ji ošetřuje.

Zvonek na konci chodby na drátě železném,
chodba, vonící každý rok stejně břidlicovým kamenem,
sednička malá, za okny celý les sedí v květináči,
zmodralé ruce a šedivé vlasy na smutné posteli pláčí.
Když jsem jak děcko byl nemocný, tož jste mi, babičko,
pomeranče nosívala,
až dětská nemoc se nakonec jak dřevěná hračka rozlámala,
já bych vám také rád něco přinesl, však vy už si hrát nemůžete,
svačinu u stolu pojídám, za okny třešně kvete,
o svém životě vám vykládám s velikou silou a nadějí,
mysle, že mladá slova jak teplý čaj srdce vám zahřejí,
já zdravý jsem ještě a myslím, že smrt je jen nemoc
jak ostatní nemoci,
chtěl bych vám rukama svýma od všeho bolestného pomoci,
ale vaše oči – dvě černé nitky, a na nich tělo
jak těžká rána visí,
stále jen říkají: něco jiného my – a něco jiného ty jsi!

Náhle se ocitám v lese, pátá hodina na věži daleké bije,
oči na kolenou přijímají známé věci a v prsou
slavnostně mi je,
soustřeďuji se jak kamének spadlý do studánky
uprostřed lesa,
ulice, komíny, tramvaje, noviny, sklepníci vstoupili
na nebesa,
dnes budou z nich hvězdy a do snů budou mi svítit,
na této cestě jsem kdysi moh otakárka fenyklového chytit,
– a to nejsou cesty, – to jsou truhlice plné bohatství všeho,
kdykoli tudy jsem šel, zůstal tu kousíček srdce červeného,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

teď všechno mi vracejí s úrokem dnešního odpoledne,
celý můj život jak květina se mi před očima zvedne,
jak generál o velké přehlídce přehlížím řady minulých let,
generál s praporem lásky k večeru sní, že dobude svět.

Vida, tu Karel Šnajdr, můj prastarý kamarád,
ve skutečnosti stojí,
dnes, jako vždy, rámeček našemu přátelství dělá sekera,
trakař, pařezy a trochu chvojí,
ač vyrostl na siláka, přec vítáme se, jak sluší na kluky,
u sedláka sloužil, pak u dráhy našel si místo a ztratil je
v době výluky,
příběhy ze svého života mezi ranami sekerou si podáváme
jako kus společného chleba,
mlátiti do pařežů je práce bohumilá a jest jí zvláště třeba,
přítom si vzpomínám, na co bych zapomněl díky
krásné pohodě,
na otlého učitele, jemuž sloužím za zlý příklad
ve škole a v hospodě,
na cukrátkové dámy v hedvábných kornoutech s pohledy
veřejně dobročinnými,
nejvíce můj široký klobouk vzbudil mravního odporu
mezi nimi;
každý člověk, když už byl mlád, měl staré své nepřátele,
dnes však sekerou vyvrátíme i rány na svém těle.

Po práci hladoví na vlastních slovech si pochutnáváme,
království naše je z tohoto světa, který tu máme,
pokorným řemeslníkům dobrou zeměkouli do rukou
vložili,
osázíme ji stromy, domečky, láskou a automobily,
bída je široké moře a chudí hledají přístavy,
slunce je divoký revolucionář, den zboží a přes noc jej
znovu vystaví,
my máme raději červené panenky než staré,
chamtivé vdovy,
vyprávíme si o velikém Rusku a statečném Leninovi,
myšlenky naše jsou zelené a vysoké – jako stromy v lese,
dnes, zrovna tak jako za mlada, na vršky jejich šplháme se,
žádná víra není laciná, kterou jsi šťastný a laskavý,
z polínek u kamen dítě pro maminku zázračný zámek vystaví,
my nejsme rozumní, kdo by byl rozumný ze všech nejvíce,
nedal by šesták stařence, žebrající na konci města
u nemocnice,
a nemoc nechodí jen po lidech, ale i po horách
a po celém světě,
na modré pasece my chlapi se shodli, že, světe,
uzdravíme tě.

Po sedmé hodině půjdu jak jindy pod okno zapískat,
z města už vrátil se Bohuš Tureček, můj druhý kamarád,
v malé jizbě na teplých kamnech, mezi stolem a kalendářem
paňmáma pro syna jediného pokojnou večerou vaří,
se mnou sem vstoupili dva její mrtví synové, zabítí

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ve válce,
přiliš mnohokrát mě viděla s nimi na kopci, v lese
a na skalce,
ale její bolest je prostá a statečná jak obrázek Panny Marie,
tobě, matko, nikdo nezabil syna, i když jiným jej zabije,
mrtví tu zůstanou, až odejdeme do vsi my chlapani živí a sytí,
abyste mohla i je, paňmámo, u tichého stolu dobře
pohostiti.

Náves jak pavouk se do noci spouští, níže a níže padá,
lošovská silnice je pro ospalý měsíc a neospalé chlapce
hlavní promenáda,
zde je Franta, Josef, Janek a Eman, nad ostatní
vynikající kolohnát,
každý mě poznal, každý mi podává ruku, každý mě ještě
má rád,
jsme vojáci výbojné země a tento svět je náš král,
společný prapor jak kvetoucí jabloň se večerem
nad námi rozevlál,
jsem ve vašem kruhu a je mi dobře, jako bych soustem
ve vašich ústech byl,
jsem žvýkán a sán, pronikám do vaší krve a do vašich žil,
už nejsem já, už nejste vy, jsme jediný život s rukama
dvaceti,
jsme vlající fábor s radostmi a bolestmi ve spleti,
jsme modrooký dělník a denně se chodíme modlit
do fabriky v Marientálu,
jsme ocelový drvař a líc máme tvrdou jak skálu,
jsme ubledlý Bertin, knihař, který se oženil
před dvěma měsíci,
jsme osmahlý čeledín se sluncem na polích klečící,
jsme pokorný krejčí, který šije ještě pokornější šaty,
jsme raněný voják na dovolené, s rukou pohřbenou
do rakve z bílé vaty,
jsme prašpatný právník, který však přece ve III. semestru
udělal státnici,
jsme, kteří jsme: chlapani na lošovské silnici.

Podél silnice rostou domky jak hříbky a jeden z nich
je hospoda,
při nedělní zábavě mnohdy tu milenec soupeře pro děvče
pobodá,
kumpáni dle zvyku dědiny k deváté hodině jdou sem,
dnes je tu rozšafno, kouř z dýmek nad stoly trůní
jak Bůh Otec s šedivým vousem,
u stolu učitel, četník, poštovník, výbor Sokola
a ostatní zdejší hodnostáři,
nad sklenicí piva každý důležitě zachází se svou tvář;

mnoho se změnilo, – nové věci jsou chladnější těch,
jež jsme jak děti znali,
vyhlášky poutí u svatého Jana plakáty Volné myšlenky
vystřídaly,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

celá stráž lesa pod našim je vykácená dolů až k potoku,
sotva vidíme, že malými stromky jí osázeli rány na boku,
sklenice piva je žlutou tečkou na konci tohoto dne,
tečkou zítřka však není,
s tím, s čím se nejvíce loučíváme, jsme nejméně rozloučení.

Housle jsou pták o čtyřech křídlech, jenž nejráději
zpívá za šera,
Bohuš a Josef mi jej do rukou vložili až na konci tohoto
večera,
my jediní zůstali na zamklé návsi z celého světa.
Housle jsou pták o čtyřech křídlech, proto je pouštím,
an vzlétá

allegro agitato:

- děti a lesy hrají si na vojáky a krvácejí
zelenými ranami –

capriccioso pizzicato:

- kouříme tajně v houští cigaretu a živíme se
ukradenými hruškami –

andante amoroso:

- dva milenci na pasece topí se v hořící rose –
di marcia funebre:

- septimán ozdoben dekadentními neřestmi
jak kroužkem černoch v nose –
ad libitum:

– to jsem já, který tu o sobě hraji a kterého poslouchá svět,
na každou strunu připadá 5 mých minulých let.

Sednice v prvním poschodí jako zvon houpe se
na modré věži noci,
uchystali mi bílou postel, chléb a petrolejovou lampičku
s čarovnou mocí,
tři okna sedí v lípových haluzích jako tři pohádkové květy,
na nebi hvězdy nebeské a na zemi lidské jsou rozesety,
já jsem ve zvonu srdcem a biji do jeho stěn,
aby každý věřící to slyšel a byl z toho potěšen,
tato krása je příliš těžká pro člověka jediného,
moji přátelé jdou za hlasem zvonu okusit se mnou štěstí
všeho,
ale i pro nás je příliš veliké a těžké toto štěstí,
dej, Bože, ať všichni lidé jsou naši přátelé, ať přijdou
a pomohou nám je nésti,
aby nám nespadlo, nerozbilo se a neporanilo této spící
dědiny,
člověk by uměl už tím, že zůstal by na světě jediný.

Dříve než usneme, na svou milou si vzpomeneme,
i do snu si její obrázek v očích ponese,
neboť ona ví, co je to láska a bolest, my od ní se to
dověděli,

bolest je života půl a láska je život celý,
pro ni a pro nás a pro všechny se navzájem zaslíbíme,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

pro ni a pro nás a pro všechny svět jediný postavíme.

Svatý Kopečku, kosteli vlající na hoře zelené,
korouhvi této krajiny tiché a svěcené,
spravedlivou sílu, dětské oči a jazyky ohnivé dej nám všem,
ať to, v co věříme dnes, též zítra provedeni!

INFORMACE O AUTORECH

Jiří Wolker (1900-1924)

Wolker se narodil v Prostějově, kde také zemřel. Pocházel z bohaté rodiny bankovního ředitele. Krátce byl členem brněnské Literární skupiny a Devětsilu. Hlásil se k marxismu a komunismu. Napsal manifest **Proletářské umění**.

básnické sbírky

Host do domu

Těžká hodina

polytematická báseň **Svatý Kopeček (podobně jako G.Apollinaire)**

několik pohádek (např. O milionáři, který ukradl slunce)

Josef Hora (1891-1945)

Pracoval jako levicový žurnalista v Rudém právu. Od roku 1934 byl předsedou Obce spisovatelů.

básnické sbírky

Strom v květu

Pracující den

Struny ve větru

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

skladba **Jan Houslista**.

Stanislav Kostka Neumann (1875-1947)

Neumann pocházel z Prahy, kde také zemřel. Prošel bouřlivým uměleckým i názorovým vývojem od dekadence a symbolismu přes anarchismus až k proletářské poezii. Vstoupil do KSČ, básnická sbírka **Rudé zpěvy** nebo kniha **Francouzská revoluce**.

Použitá literatura:

HOLÝ, Jiří a Emil LUKEŠ. *Česká literatura od počátků k dnešku: Kniha textů 3*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-289-8.